

Посилання на статтю

Россошанська О.В. Сутність економічної безпеки інноваційних проектно-орієнтованих підприємств з позиції різних зацікавлених сторін у контексті вартісного підходу до управління / О.В. Россошанська // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. - Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Дала, 2012. - № 2 (42). - С. 136-144. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/42/12rovpsy.pdf>

УДК 005.934:005.336.4:005.8:330.113

О.В. Россошанська

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ З ПОЗИЦІЇ РІЗНИХ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН В КОНТЕКСТІ ВАРТІСНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ

Побудована графічна модель, яка розкриває сутність вартісного підходу до управління економічною безпекою інноваційних проектно-орієнтованих підприємств. Доведено, що економічна безпека визначається компетентністю його співробітників, здатних діяти за принципом «загроза однієї сутності – забезпечення безперервності діяльності за рахунок інших сутностей». Рис. 3, дж. 29.

Ключові слова: економічна безпека, компетентність, системна цілісність, вартість, зацікавлені сторони, суб'єктивізм, інтелектуальний капітал.

А.В. Россошанская

СУЩНОСТЬ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЕКТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ КОМПАНИЙ С ПОЗИЦИИ РАЗЛИЧНЫХ ЗАИНТЕРЕСОВАННЫХ СТОРОН В КОНТЕКСТЕ СТОИМОСТНОГО ПОДХОДА К УПРАВЛЕНИЮ

Построена графическая модель, которая раскрывает сущность стоимостного подхода к управлению экономической безопасностью инновационных проектно-ориентированных предприятий. Доказано, что экономическая безопасность определяется компетентностью его сотрудников, способных действовать по принципу «угроза одной сущности - обеспечение непрерывности деятельности за счет других сущностей». Рис. 3, дж. 29.

Ключевые слова: экономическая безопасность, компетентность, системная целостность, стоимость, заинтересованные стороны, субъективизм, интеллектуальный капитал.

O.V. Rossoshanska

ESSENCE OF ECONOMIC SECURITY INNOVATION PROJECT-ORIENTED ENTERPRISE WITH POSITIONS OF VARIOUS STAKEHOLDERS IN THE CONTEXT OF COST MANAGEMENT APPROACHES

Build a graphical model that reveals the essence of the value approach to managing economic security design innovation-oriented enterprises. It is shown that economic security is the competence of its staff, able to operate on a "threat to one entity - Continuity activities by other entities." Figure. 3, j. 29.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні умови життєдіяльності характеризуються швидкими змінами усіх її аспектів: соціального, духовного, політичного, економічного. Це потребує адекватного удосконалення існуючих теорій та практики управління і, в першу чергу, управління сучасними підприємствами. До них належать підприємства, які успішно функціонують і розвиваються завдяки постійному впровадженню інновацій із застосуванням методології управління проектами [1]. Будь-які інновації потребують залучення зовнішніх коштів і коштів власників (акціонерів) підприємства. А це вимагає перегляду традиційних підходів до систем управління та критеріїв оцінки ефективності функціонування з точки зору власників, менеджерів і потенційних інвесторів. Такі підприємства також стикаються з достатньо новими видами загроз, які супроводжують будь-який інноваційний проект [2]. На сьогодні практично відсутні системні дослідження економічної безпеки таких підприємств, які б враховували наведені їх особливості.

Аналіз останніх досліджень, в яких запропоновано рішення проблеми, і виділення невирішеної її частини. Сьогодні вже хрестоматійною в менеджменті стала теза про те, що «...превалюючою фінансовою метою організації виступає зростання її цінності для власників (акціонерів). Концепція управління компанією, в основу якої покладено цю ідею, отримала назву value based management (VBM) , що вже традиційно перекладається ... як «концепція управління вартістю компанії» [3, с.3]. В цьому напрямку, наприклад в Росії, вже захищено достатню кількість кандидатських та докторських дисертацій [4, 5, 6 та інш.]. В Україні ця концепція також займає відповідне місце в сучасних дослідженнях [7, 8, 9, 10, та інш.]. Різке збільшення кількості робіт в цьому напрямку особливо помітне після фінансової кризи 2008 р. На думку Олега Чернозуба, автора роботи, в якій висновки зроблені на основі узагальнення реального досвіду впровадження вартісного підходу в компаніях Росії, України, Казахстану, Норвегії та Канади «...для багатьох компаній засобом подолання кризи може бути реорганізація управління на основі вартості. Але супроти розповсюдженій помилці, криза не розвінчала, а навпроти – продемонструвала ефективність вартісного підходу» [11, с.7]. Тому досить природно його застосування до системи економічної безпеки підприємств, і, в першу чергу, інноваційних.

Вартісний підхід вже знайшов своє застосування в дослідженнях систем економічної безпеки [12], при діагностиці економічної безпеки підприємств [13]. Але це тільки перші кроки в цьому напрямку. З урахуванням існування різних концептуальних підходів, подальші дослідження з метою розкриття сутності економічної безпеки з позиції цього напрямку потрібно починати з методологічного рівня, а саме – визначення категорійного апарату. Тільки це може забезпечити однакового розуміння предмету дослідження.

Мета статті полягає у дослідженні категорійного апарату системи економічної безпеки з урахуванням положень вартісного підходу та особливостей інноваційних проектно-орієнтованих підприємств.

Основна частина дослідження. Використання будь якого підходу відіграє роль своєрідного когнітивного фільтру, який формує погляд на предмет дослідження. В нашому дослідженні вартісний підхід формує погляд на систему економічної безпеки сучасних підприємств. Тому первинним повинно бути визначення категорій вартісного підходу для формування такого фільтру.

Базовою категорією вартісного підходу як методологічного інструменту управління є «вартість». За своєю сутністю і сферами застосування вона відноситься до категорії широкого спектру використання в багатьох галузях економічного знання. В дисертаційній роботі Е.А. Яковлева розглянута еволюція поняття «вартість» від її розуміння як міри обміну (економічна теорія), облікової вартості (теорія бухгалтерського обліку), справедливої вартості (управлінський облік), до сучасного трактування як ринкової вартості (оцінка, фінансовий менеджмент), акціонерної вартості (менеджмент) [6]. З позиції управління, яке орієнтоване на вартість, в цій роботі визначено, що «...вартість для цілей управління являє собою об'єктивну в часі і просторі величину, яка визначає здатність підприємства задовольняти потреби **власника** в довгостроковій перспективі через процеси її використання у відповідності зі стратегією розвитку, що реалізується». На підставі аналогічних досліджень в дисертаційній роботі Самбурського О.М. стверджується, що «при реалізації стратегії максимізації вартості на промисловому підприємстві її **власникам** в якості цільової корпоративної функції доцільно вибирати ринкову вартість ... яка складається з двох складових – функціональної вартості та дисконту (премії), який породжений **сприйняттям з боку інвесторів**» [14, с.9]. Ринкова вартість визначається «...як об'єктивна величина вартості підприємства **для інвестора** в ринкових умовах з урахуванням **найкращого використання** його активів, а також **коректної оцінки** майбутніх грошових потоків підприємства і точного визначення ставки дисконтування для цих потоків» [14, с.9]. Автори роботи [15], які застосовували вартісний підхід для обґрунтування критеріїв розвитку промислового підприємства, використовували поняття ринкової вартості, яке визначено в стандартах оцінки для суб'єктів оціночної діяльності як «**найбільш вірогідну ціну**, за якою об'єкт оцінки може бути відчужений на дату оцінки на відкритому ринку в умовах конкуренції за умови, що **сторони угоди діють розумно**, володіючи всією необхідною інформацією, а на величині ціни угоди не відображаються будь-які надзвичайні обставини». При розгляді діагностики економічної безпеки з використанням методів оцінки ринкової вартості підприємства Нізяєва С.А. оперує вартістю (value) «як складним і **неоднозначним поняттям**, оскільки воно є не фактом, а **думкою** про цінність власності в заданий момент часу відповідно до обраного виду (визначення) вартості» [13].

Наведені визначення вартості, які використовуються дослідниками в рамках вартісного підходу, показують наявність концептуальних різниць в трактовці її визначення. Але в усіх визначеннях є спільна риса. Це присутність суб'єктивного компоненту оцінки (в визначеннях виділені жирним шрифтом автором цієї статті). На сьогодні найбільш детально ця риса врахована в рамках вартісного підходу до управління в роботі [11]. Розкриття сутності «вартості» автор зробив на підставі порівняння таких категорій, як «ціна» та «вартість». Він використав припущення, що «в основі цін, що безперервно коливаються, лежить щось більш стабільне – певна об'єктивна властивість активу, навколо якого «танцюють» ціни, відхиляючись під впливом різних факторів до верху або до низу» [11, с.15]. Якщо представити цю властивість в грошовому вимірі, то можливо мати уявлення про «адекватну ціну активу незалежно від того, яка саме ціна фактично складається в дану хвилину ... Вважається, що буд-який актив володіє внутрішньою вартістю, величина якої не залежить від оцінок ринку ... Вартість активу може бути не однаковою в один і той самий момент часу для різних власників» [11, с.16-17]. Причина неоднаковості криється в різній можливості двох власників (фактичного або потенційного) щодо здобування та нарощування вартості стосовно одного й того ж самого активу (рис. 1).

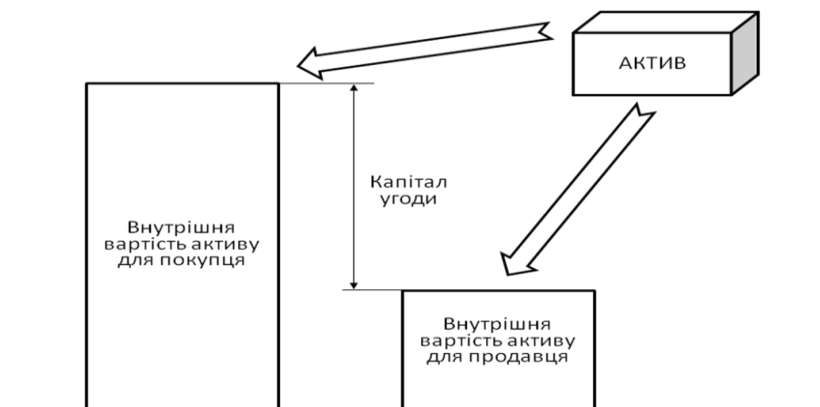

Рис. 1. Модель сприйняття внутрішньої вартості активу різними зацікавленими сторонами (наприклад власником та потенційним покупцем)

Вислів «... в один і той самий момент часу...» акцентує увагу на час оцінки, але не на час, який було враховано зацікавленими сторонами при проведенні оцінки. Враховуючи, що цілісність категорії «час» визначається тріадною цілісністю «минуле – теперішнє – майбутнє», то при оцінці зацікавлені сторони використовують різні типи мислення за цією категорією. Минуле визначає так званий «бухгалтерський» стандарт мислення, теперішнє - «неструктурований», а майбутнє – «проактивний» стандарт мислення. Кожний з цих стандартів має свою специфіку, яка базується на тому, яка інформація використовується при прийнятті рішень. «Бухгалтерський» стандарт використовує інформацію минулого, яка з точки зору економічних питань діяльності підприємств традиційно фіксується в бухгалтерській звітності. Вона може бути корисною коли існує достатньо висока стабільність в діяльності підприємства і у навколишньому середовищі. Тоді на основі її аналізу можливо спрогнозувати майбутнє. «Проактивний» стандарт використовує інформацію, яка сгенерована виходячи з задач досягнення майбутніх (стратегічних) цілей діяльності. «Неструктурований» стандарт самий важкий з точки зору інформаційного забезпечення. Це пов'язано з тим, що в будь який час будь яка актуалізована інформація має ознаки і минулого і майбутнього і теперішнього. А її структуризація є складною самостійною задачею.

Зазначені стандарти мислення притаманні і при вирішенні завдань економічної безпеки підприємств. Але на сьогодні відсутні науково обґрунтовані рекомендації по їх використанню в залежності від змісту завдань економічної безпеки.

Саме наявність різної внутрішньої вартості приводить до появи розриву (капіталу угоди), що є необхідною умовою для здійснення економічно виправданої для покупця і продавця угоди, яка визначається ціною угоди.

В процесі підготовки до переговорів як продавець, так і покупець проводять оцінку вартості активу. При цьому продавець намагається завищити свою внутрішню вартість активу, а покупець – знизити свою внутрішню вартість одного і того ж самого активу. За рахунок такої поведінки з'являється розрив сприйняття (рис. 2). Саме розрив сприйняття і є причиною, яка завдяки суб'єктивності оцінки зменшує об'єктивно існуючий капітал угоди цим самим формує простір переговорів (рис. 3). В рамках цього простору і визначається ціна

угоди. Але наявність розриву сприйняття може суттєво зменшити простір для переговорів що в багатьох випадках на практиці є причиною зриву угод.

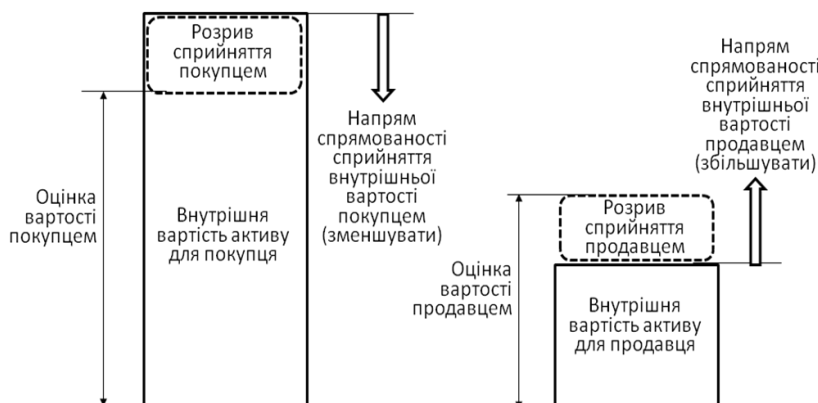

Рис. 2. Модель впливу розриву сприйняття на оцінку вартості зацікавленими сторонами

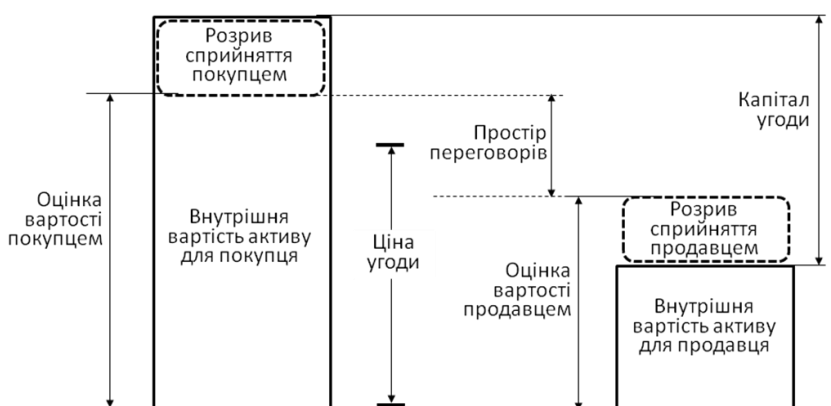

Рис. 3. Модель співставлення внутрішніх та ринкової вартості бізнесу

Як бачимо, даний підхід, який розподіляє поняття ціни та вартості, визнає об'єктивність вартості в розумінні незалежності від наших уявлень про неї. «Вартість – іманентна (внутрішньо властива) властивість будь-якого активу ... Оцінка вартості – інша справа. Оцінка являє собою відображення наших, за визначенням суб'єктивних, уявлень про майбутні вигоди власника активу» [11, с.21]. Тому «орієнтація на внутрішню вартість для існуючого власника саме в умовах цінових диспропорцій виявляється найбільш виправданим підходом до управління підприємством» [11, с.28].

Виходячи з цього можна стверджувати, що оцінку вартості доцільно використовувати при визначенні економічної безпеки сучасного підприємства за умов чіткого розуміння її сутності. В роботі Козаченко Г.В., Пономарьова В.П., Ляшенко О.М., яка є достатньо цитованою роботою по економічній безпеці підприємства, «економічну безпеку підприємства запропоновано розглядати як міру гармонізації в часі та просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів зовнішнього середовища, які діють за межею підприємства» [16, с.87]. При цьому стверджується, що «підприємство знаходиться в економічній безпеці, якщо його виробничо-господарська діяльність

є прибутковою ... Чим вище рівень дотримання інтересів підприємства, тим більша величина прибутку, який отримує підприємство». [16, с.161-162]. Ці ствердження були актуальними, коли головним критерієм діяльності більшості підприємств був прибуток. З позиції вартісного підходу основним критерієм стає вартість підприємства. Тоді, за аналогією, можна стверджувати, що підприємство знаходиться в економічній безпеці, якщо його виробничо-господарська діяльність забезпечує збільшення внутрішньої вартості для власника. А сутність механізму забезпечення економічної безпеки буде визначати «здатність компанії як єдиного цілого – знаходити та ефективно використовувати можливості для руху по шляху нарощування вартості яка формує принципово нову сферу ключової компетентності. Вміння створювати вартість перетворюється на джерело конкурентної переваги, яке неможливо купити і дуже складно скопіювати» [12].

Розуміння того, що для різних зацікавлених сторін один і той самий актив має різну внутрішню вартість за рахунок різних можливостей щодо нарощування вартості розкриває причину появи загроз з боку зовнішніх джерел. З таких позицій ключові компетентності підприємства стають загрозами для суб'єктів зовнішнього середовища. І якщо вони зачіпають їх інтереси, то такі суб'єкти стають джерелом потенційних загроз для підприємства. Тому розуміння того, а кого і як може зачепити наша діяльність, є основним інструментом пошуку потенційних і фактичних джерел загроз. А з цього виходить, що чим більше ключових компетенцій має підприємство, тим більше воно має потенційних джерел загроз.

Таке ствердження вступає в протиріччя з визначенням економічної безпеки як міри гармонізації. З одного боку, ми вважаємо, що при гармонізації ми забезпечуємо економічну безпеку. Але з іншого, сторона, з якою ми провели гармонізацію, стала для нас потенційною загрозою. Це впливає з вислову Йогана Вольфганга фон Гете, що між двома протилежними думками знаходиться не істина, а проблема. І для її вирішення потрібно скористуватися принципом додатковості Бора. Не можливо гармонізувати внутрішні вартості активу для різних зацікавлених сторін. Вона буде різною. Тому потрібно шукати іншого розуміння сутності економічної безпеки.

В епоху економіки знань такі переваги можна досягти тільки за рахунок інтенсифікації процесів розробки й пропозиції ринку нових послуг, продуктів, технологій, тобто за рахунок інноваційної діяльності. З цих позицій Якупова Н.М. дійшла висновку, що «з точки зору ієрархії формування ключових стратегій зростання вартості підприємства, стратегія зростання інтелектуального потенціалу є однією з пріоритетних» [4]. А інтелектуальний потенціал підприємства визначається його інтелектуальним капіталом, активами [17,18] які створюються в результаті творчої інтелектуальної діяльності компетентних співробітників [19, 20]. За висловом У.Є. Баффетта, найвагомішого і одного з найбільш відомих інвесторів в світі, основний капітал якого складає ринкова вартість його пакетів акцій в Ver Kshire, «Проблемою для нас є генерування ідей з такою ж швидкістю, з якою ми заробляємо гроші» [21, с.42]. Тому таку компетентність треба формувати ще на стадії підготовки майбутніх фахівців з будь якої спеціальності, тому що вона «є обов'язковим атрибутом забезпечення економічної безпеки будь-якої сучасної соціально-економічної системи» [22].

Досвід реалізації стратегій управління підприємствами на основі вартості дозволив О. Л. Чернозубу стверджувати, що «найкращим підходом до організації діяльності по реалізації стратегії є «гнучкий перелік відносно незалежних один від одного проектів» [11, с.65]. Тому кожне сучасне підприємство є не тільки інноваційним, а і, як мінімум, проектно-орієнтованим.

Наведені данні підтверджують гіпотезу про те, що економічна безпека сучасного інноваційного проектно-орієнтованого підприємства визначається компетентністю його співробітників [23]. Зовні вона проявляється у збільшенні вартості підприємства за рахунок збільшення саме нематеріальної компоненти. Сьогодні «в найбільш повному виді проявляється загальносвітова тенденція безпрецедентного росту значення нематеріальних активів» [11, с.85]. Це також підтверджує ствердження, що нематеріальний компонент вартості потрібно використовувати при інтегральній оцінці економічної безпеки сучасного підприємства.

В таких умовах принципово змінюється підхід до управління співробітниками підприємств. «...необхідно розкласти корпоративну поведінку на специфічні правила, яким підпорядковуються рішення окремих людей. Рішення стануть управляти здатностями підприємства... Лідери перестають управляти людьми і починають управляти правилами» [24, с.145]. Лідери повинні «заохочувати автономію та зменшувати ризик, встановлюючи принципи і обмеження, які керують незалежними діями. Для цього потрібно перенести увагу з функцій та процесів на створення взаємопов'язаних можливостей, які сприяють автономним діям і координації» [24, с.156].

Такий погляд на управління принципово змінює і погляд на сутність забезпечення економічної безпеки інноваційного проектно-орієнтованого підприємства. Існуючі традиційні правила забезпечення [25, 26 та інш.] за своєю сутністю базуються на принципах, які експліцитно можна представити як принципи обмеженості (доступу, контактів, інформації), закритості (від конкурентів, інших осіб з зовнішнього середовища), мовчання. Для інноваційного підприємства рекомендовано «по-перше, доводити до максимуму різноманітність ідей, їх здатність контактувати і взаємодіяти одна з одною; по-друге, збільшувати кількість таких контактів» [24, с.159]. Тому «ментальність «систем сітьового захисту» таємних конкурентних переваг перетворилася з цінної якості на обтяження ... конкуренція переходить в площину швидкості, проникливості межі стає необхідністю» [24, с.160-161].

На підставі цього можна зробити висновок, що підприємство потрібно розглядати як цілісність [27] для якої існує декілька метрик (а не рівнів) розгляду, які мають різну сутність. Так, наприклад, з позиції метрики масштабу існує поняття економічної безпеки підприємства як цілого, економічної безпеки окремого бізнесу підприємства як цілого, економічної безпеки окремого робітника як цілого. З позиції метрики особистості існують економічна, соціальна, політична й духовна сутності. І саме завдяки наявності у особистості таких сутностей реалізується властивість різоматичності в процесі діяльності і при прийнятті будь якого компетентного рішення (а не рішення по вибору з відомих варіантів). Тобто, особистість представляється як сукупність перерахованих сутностей, які не мають рис структури і упорядкування [28]. При цьому вони знаходяться поряд з іншими особистостями, а у сукупності створюють мережу, яка складається з ліній різних сутностей, які неможливо блокувати, ізолювати [29]. Лінії різних сутностей ніде між собою не перетинаються. Але вони проходять через особистість. І тільки в особистості за рахунок наявності у ній компетентного світогляду, яке повинно базуватись на системно-цілісному, креативному, нечіткому і проектному мисленні [23] може відбуватись «перестрибування» інформації з ліній однієї сутності на лінії іншої сутності. Саме така здатність є основою забезпечення безпеки не за принципом «загроза однієї сутності – протидія тієї ж сутності», а за схемою «загроза однієї сутності – забезпечення безперервності діяльності за рахунок інших сутностей».

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Отримані результати дослідження свідчать, що сучасні підприємства за своєю сутністю є інноваційними проектно-орієнтованими. Для оцінки ефективності управління ними потрібно використовувати положення вартісного підходу, а в якості показника економічної безпеки застосовувати внутрішню вартість активів і, в першу чергу, вартість нематеріальних активів. Завдяки системно-цілісному розгляду будь-яких явищ, об'єктів, процесів розкрито механізм появи зовнішніх джерел небезпеки для підприємства як реакції суб'єктів зовнішнього середовища на загрози, які виникають у них з причини появи компетентостей у підприємства. Такий механізм потребує пошуку іншого розуміння сутності економічної безпеки, яке б відповідало описаному механізму, і розробки відповідних інструментів забезпечення економічної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Создание и развитие конкурентоспособных проектно-ориентированных наукоемких предприятий: Монография [Текст] / В.Н. Бурков, С.Д. Бушуев, А.М. Возный, К.В. Кошкин и др. – Николаев: издательство Торубары Е.С., 2011. – 260 с.
2. Россошанська, О.В. Управління проектами як джерело потенційних загроз економічної безпеки підприємства [Текст] / О.В. Россошанська // Тези доповідей VIII Міжнародної конференції «Управління проектами у розвитку суспільства». Тема: Управління програмами приватно-державного партнерства з метою стабілізації розвитку України, 19-20 травня, 2011 р., Київ. – К.: КНУБА, 2011. – С. 190-192.
3. Волков, Д. Л. Показатели результатов деятельности: использование в управлении стоимостью компании [Текст] / Д.Л. Волков // Российский журнал менеджмента. – 2005. – № 2. – Т. 3. – С. 3-42.
4. Якупова, Н.М. Стратегическое управление стоимостью предприятия [Текст]: дис... д. экон. наук.: 08.00.05 / Наиля Маликовна Якупова. – Казань, 2004. – 419 с.
5. Яковлева, Е.А. Управление стоимостью промышленного предприятия в условиях инновационного развития [Текст]: автореф. дис... докт. экон. наук: 08.00.05 / Елена Анатольевна Яковлева; Государственное образовательное учреждение высшего профессионального образования "Санкт-Петербургский государственный университет экономики и финансов". – СПб., 2009. – 40 с.
6. Шишкин, А.А. Оценка эффективности управления стоимостью промышленного предприятия [Электронный ресурс]: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / Александр Александрович Шишкин. – СПб., 2011. – Режим доступа: www.pandia.ru/text/77/147/1567.php. – Загл. с экрана.
7. Янчук, Г.І. Застосування вартісного підходу в управлінні виробничими малими підприємствами [Текст]: автореф. канд. экон. наук: 08.00.04 / Г.І. Янчук; Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля. – Луганськ, 2007. – 22 с.
8. Вартісний підхід до оцінки ефективності управління інтелектуальним капіталом підприємства [Текст] / О.В. Кендюхов // Економіка пром-сті. – 2004. – № 5. – С. 81-87.
9. Коваль, З.О. Оцінювання ефективності вартісно-орієнтованого управління підприємством в екосистемі інновацій [Електронний ресурс] / З.О. Коваль. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12885/1/054_Ос%D1%96пјуванња%20ефектив_348_357_714.pdf. – Загл. з екрана.
10. Коробков, Д.В. Особливості використання вартісно-орієнтованого управління [Електронний ресурс] / Д.В. Коробков, А.В. Сотніков. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vcpri/Apu/2011_15/11_15_2011.html. – Загл. с екрана.
11. Чернозуб, О. Жизнь после кризиса: Стоимостной подход к управлению частной компанией [Текст] / О.Л. Чернозуб. – М.: Альпина Паблшерз, 2009. – 246 с.
12. Королев, М. Система экономической безоасности. Стоимостной подход для количественной оценки ее эффективности (часть 1) [Электронный ресурс] / Михаил Королев. – Режим доступа: www.psj.ru/saver_magazines/detail.php?ID=13867 - 28.11.2008. – Загл. с екрана.

13. Нізяєва, С.А. Ідентифікація методів оцінки ринкової вартості підприємства при діагностиці його економічної безпеки [Текст] / С.А. Нізяєва // Економіка: реалії часу. – 2012. – № 2 (3). – С. 30-33.
14. Самбурский, А.М. Совершенствование механизма управления стоимостью промышленного предприятия [Текст]: автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.05 / Александр Михайлович Самбурский; ФГА ОУ ВПО "УрФУ имени первого Президента России Б.Н. Ельцина". – Екатеринбург, 2010. – 27 с.
15. Трошин, А.Н. Применение стоимостного подхода для обоснования критерия развития промышленного предприятия [Электронный ресурс] / А.Н. Трошин, А.В. Чемерисова, А.С. Чижик. – Режим доступа: www.beintrend.ru/2012-02-06-08-41-06. – Загл. с экрана.
16. Козаченко, А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизмы обеспечения: Монография [Текст] / А.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
17. Антоненко, Ю.А. Совершенствование организационно-экономического механизма управления интеллектуальным капиталом предприятия [Текст]: автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.05 / Юлия Анатольевна Антоненко; ННУ ВПО "Московский гуманитарный университет". – М., 2010. – 22 с.
18. Курбат, В.Ю. Организационно-экономическое обеспечение коммерциализации интеллектуальных активов наукоемких предприятий [Текст]: автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.05 / Виктория Юрьевна Курбат; Московский государственный институт электронной техники. – М., 2011. – 14 с.
19. Сорокина, О. Г. Формирование системы профессиональных компетенций специалистов на основе концепций управления знаниями крупных отраслевых корпораций [Текст]: автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.05 / Оксана Геннадьевна Сорокина; ГОУ ВПО "Ростовский государственный университет путей сообщения". – Ростов-на-Дону, 2011. – 27 с.
20. Тимофеев, И.П. Управление трудовой активностью персонала наукоемких предприятий [Текст]: автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.05 / Иван Петрович Тимофеев; Московский Государственный Институт Электронной Техники (Технический Университет). – М., 2007. – 28 с.
21. Баффетт, У. Эссе об инвестициях, корпоративных финансах и управлении компаниями [Текст] / Уоррен Баффетт; сост., авт. предисл. Лоренс Каннингем; пер. с англ. - М. : Альпина Паблишер, 2009. – 272 с.
22. Рач, В.А. Управління знаннями та інтелектуальна власність як компоненти системи економічної безпеки сучасних соціально-економічних систем [Текст] // В.А. Рач, О.В. Россошанська, О.М. Медведєва // Проблеми підготовки фахівців з питань інтелектуальної власності, інформаційно-аналітичної та інноваційної діяльності в Україні: Матеріали XI Всеукраїнської науково-методичної конференції, Київ, 21-22 квітня 2011 р. – К.: Інститут інтелектуальної власності Одеської національної юридичної академії в м. Києві, 2011. – С.297-303.
23. Россошанская, О.В. Проектно-компетентный подход к экономической опасности [Текст] / О.В. Россошанская // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – № 1 (37). – С. 123-136.
24. Мейер К. Живая организация [Текст]/ Кристофер мейер, Стэн Дэвис; пер. с англ. – М.: Изд-во «Добрая книга», 2007. – 368 с.
25. Організація системи формування механізму інноваційного забезпечення економічної безпеки конкурентоздатного підприємства: монографія [Текст]/ В.М. Гончаров, Д.В. Молоха, В.Ю. Припотень, Я.В. Васьковська. – Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2010. – 416 с.
26. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія: в 3 т. Т.1 [Текст] / О.М. Ляшенко, Ю.С. Погорелов, В.Л. Безбожний [та інш.]; за заг. ред. Г.В. Козаченко. – Луганськ: Елтон-2, 2010. – 282 с.
27. Россошанська, О.В. Безпека та безпечність як характеристики комфортного стану цілого [Текст] / О.В. Россошанська // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – Вип. 3(157). Ч 2. – С.62-66.
28. Гримов, О. А. Фрактальность и ризоматичность как свойства коммуникативных процессов общества постмодерна [Электронный ресурс] / О. А. Гримов // Материали

- Международного молодежного научного форума "ЛОМОНОСОВ-2011". – Режим доступа: www.conf.msu.ru/archive/Lomonosov_2011/1421/15670_e985.pdf. – Загл. с экрана.
29. Емелин, В. А. Ризома и Интернет [Электронный ресурс] / В.А. Емелин. – Режим доступа: www.emeline.narod.ru/rhizome.htm. – Загл. с экрана.

Рецензент статті
д.е.н., проф. Даніч В.М.

Стаття надійшла до редакції
15.05.2012 р.